

לחבריי הדרוזים

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 908, 27 ביולי 2018

תקציר: כל מי שחווה את ברית החיים המתקיימת בתחומי העשייה במלוא ממדיה מכיר עד כמה אחינו הדרוזים - כמו יתר השותפים הנאמנים - מצפים וראויים למשהו עמוק ומשמעותי יותר מעצם הדרישה החוקית המובנת מאליה לשוויון זכויות אזרחי מלא, קרי - שותפות ממשית בהווייה הישראלית, כשותפות למטרה ולדרך. זו מהות העניין והיא מצויה הרחק מעבר למה שניתן להגדרה בניסוח תחיקתי כזה או אחר.

דווקא מתוך תמיכתי בחוק הלאום חשובה לי הביקורת שהופנתה כלפיו מצד אזרחים נאמנים למדינת ישראל שאינם יהודים. שוחחתי השבוע עם כמה מחבריי הדרוזים שהם עבורי הרבה יותר מאחים לנשק. הם באמת נפגעו.

אל"מ (מיל') ד"ר סלמאן זרקא, מנהל בית החולים בצפת, כתב בפוסט: "איני רוצה להיכנס לתכנים הקיימים בחוק הלאום. הבעיה שלי היא בעיקר עם מה שלא מופיע בו: דמוקרטיה וזכויות מיעוט... את הישראליות לא ניתן להוציא ממני. כאן נולדו ונקברו אבותיי. כאן קבורים חבריי היהודים והדרוזים משירותי הצבאי. כאן גידלתי ילדים וכאן אמות. וכאן נמצאים חבריי לברית חיים ששום חוק לא ישנה אותה."

רובו של הציבור הישראלי מבין לליבו של ד"ר זרקא. גם לחברי הכנסת שתמכו בחוק - בוודאי לחבר הכנסת אבי דיכטר שהוביל את החוק - חשובה להערכת ברית החיים שהלכה ונרקמה במשך שנים בין הנושאים בעול קיומה של המדינה, יהודים ושאינם יהודים כאחד. אלא שהעובדה היא שאנשים נפגעו והעניין דורש בירור גלוי לב.

בתגובה ראשונית עולה השאלה היכן בנוסח החוק, בגלוי או בסמוי, טמון איום על ברית החיים שד"ר זרקא כה היטיב לתארה? אלא ששאלה זו עלולה להוביל את הבירור למבוי סתום: ביחסים בין אדם לחברו, העלבון נולד לא פעם דווקא ממה שלא נאמר. במקום זה כדאי ליטול את הדיון מדיהם המקצועיות של משפטנים מומחי חקיקה וניסוח משפטי ולהעבירו לידי המנהיגים.

כל מי שחווה את ברית החיים המתקיימת בתחומי העשייה במלוא ממדיה מכיר עד כמה אחינו הדרוזים - כמו יתר השותפים הנאמנים - מצפים וראויים למשהו עמוק ומשמעותי יותר מעצם הדרישה החוקית המובנת מאליה לשוויון זכויות אזרחי מלא, קרי - שותפות

ממשית בהווייה הישראלית, כשותפות למטרה ולדרך. זו מהות העניין והיא מצויה הרחק מעבר למה שניתן להגדרה בניסוח תחיקתי כזה או אחר.

החיים החברתיים הם רווי מתחים. גם משפחות טובות מתנהלות מידי יום בסבך מתחים שאינם ברי הסדרה תחיקתית. ניתן להגדיר בחוק חובות יסוד של הורים לילדיהם. אין דרך להגדרה תחיקתית של אהבה נכונה. יש משהו בסיסי בחיי האדם המצוי מעבר לחוק ומהותי ממנו. אף התנהלות המדינה כישות רבת פנים רחבה במכלול השיקולים המנחים אותה מהכלול בתשתית החוק.

חוקה אינה יכולה לבטא מתחים. היא שואפת להיות חפה מסתירות. החיים לעומת זאת מלאי מתחים וסתירות. מנסחי מגילת העצמאות השכילו לגשר על המתח שבין יעוד המדינה כמדינה יהודית - כנאמר בהחלטת החלוקה של האו"ם - לבין חובתה הבסיסית לשוויון לכל אזרחיה. כך למשל קבע דוד בן-גוריון עוד בימים שלפני הקמת המדינה: "בארץ ישראל ישנם ערבים ולא יהודים אחרים ואין להעלות על הדעת מדינה יהודית שאין בה שוויון גמור ומוחלט: פוליטי אזרחי ולאומי. לכל תושביה ואזרחיה... במדינה יהודית ייתכן שערבי יבחר לראש הממשלה או לנשיא אם יהיה ראוי לכך." ומן הצד האחר: "משמעותה של מדינה יהודית היא לא רק בהיות היהודים רוב במדינה - אלא בתפקיד שיוצג למדינה זו: היא תהיה מדינה לא רק של תושביה ולמען תושביה - אלא מדינה יעודה להעלות המוני ישראל מהתפוצות ולרכזם ולהשרישם במולדת."

המחלוקת על חוק הלאום הינה כמובן עניינו של כל אזרח במדינת ישראל, אך במידה רבה היא מחלוקת בין היהודים על המשך דרכה של הציונות. התרחשותה של מחלוקת זו בזירת החקיקה נוגעת לכל אזרחי המדינה ללא הבדלי דת ועדה, אולם יסודות המחלוקת נעוצים בשאלת הזיקה בין המדינה שהוקמה לבין חזון הגאולה היהודי. בן-גוריון, לאורך כל שנות מנהיגותו, חזר ונתן לסוגיה ביטוי בולט בנאומיו ובכתביו: "הגשמת הציונות היא יותר ממדינה יהודית, הציונות היא פתרון מלא וגמור לשאלת העם היהודי." ושוב: "המטרה הסופית של הציונות אינה אלא הגאולה המלאה והשלמה של עם ישראל בארצו, קיבוץ גלויות, קוממיות לאומית."

בדיוק על כך מתנהל המאבק על כינונו של המובן מאליו בשאלת אופייה ומהותה של מדינת ישראל. מה שהיה מקובל כמצפן אידאולוגי, פוליטי, ומוסרי לדרכה של המדינה מצוי בעשורים האחרונים תחת מתקפה של אליטה ניאוליברלית המבקשת להפוך מצפן זה למוצג מוזיאוני ארכאי. זה הרקע למחלוקת המתנהלת מראשיתה ובעיקרה בין אזרחיה היהודים של המדינה. הבנה זו הכרחית כנקודת מוצא לבירור אופן ומידת הפגיעה של חוק הלאום החדש בחבריניו שאינם יהודים.

המאמר התפרסם לראשונה בישראל היום, 27 יולי 2018.

*אלוף (מיל") גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.

סדרת הפרסומים מבט מבס"א מתפרסמת הודות לנדיבותה של משפחת גרג רוסהנדלר.